

Krzysztof KRASZEWSKI, Urszula DWORSKA-KACZMARCZYK
*Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN
w Krakowie*

Realizacja założeń edukacji regionalnej w klasach I–III w opiniach studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Abstract: Realization of the Assumptions of Regional Education in Classes First Grade–Third Grade in the Opinions of Students of Pre-School and Early School Education

The main aim of the article is to present an analysis of the results of the conducted research which the subject of research has been done realization of the assumptions of regional education in grades I–III in the opinions of students of pre-school and early school education.

Key words: regional education, cultural heritage of the region, early school education, pre-school and early school education

Słowa kluczowe: edukacja regionalna, dziedzictwo kulturowe regionu, edukacja wczesnoszkolna, pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna

Wstęp

W dobie renesansu lokalnych i regionalnych tożsamości szkoła oraz instytucje oświatowo-kulturalne stanowią „centrum kulturalne regionu, w którym odbywa się edukacja dwustronna: dzieci, młodzieży szkolnej oraz ich rodziców” (Boczukowa, 2011, s. 267). Zdaniem J. Nikitorowicza (2009, s. 214) „najbardziej istotne jest zauważenie i nadanie przez szkołę wartości temu, co jest dziedzictwem rodzinno-lokalnym, aby dziecko mogło na tej podstawie kształtować tożsamość społeczną”. B. Boczukowa (s. 244) dodaje, że zadaniem nauczycieli w ramach realizacji założeń edukacji regionalnej jest nie tylko zapoznavanie uczniów z własną kulturą, jej wartościami, zasadami i normami, ale również rozwijanie umiejętności komunikowania się i współdziałania w celu kształtowania poczucia tożsamości kulturowej. Stanowi ono bowiem podstawę do otwar-

cia się człowieka na inne kultury i społeczności. J. Torowska zwraca uwagę na podejmowanie przez nauczycieli współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za dziedzictwo, która umożliwi naukę „współodpowiedzialności za zachowanie przyszłych pokoleń, pielęgnowanie i rozwijanie najwyższych wartości kultury” (2011, s. 85).

W odniesieniu do powyższych rozważań w 2017 r. przeprowadzono badania wśród studentów III roku studiów stacjonarnych I stopnia kierunku: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna. Ich tematem uczyniono: „realizację założeń edukacji regionalnej w edukacji wczesnoszkolnej w opiniach studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej”. Starano się odpowiedzieć na pytanie: „W jaki sposób studenci pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej realizowałyby założenia edukacji regionalnej w klasach I–III?” Badaniami objęto 109 studentów z siedmiu województw: małopolskiego (90 osób), podkarpackiego (6 osób), śląskiego (5 osób), lubelskiego (3 osoby), dolnośląskiego (1 osoba), łódzkiego (1 osoba) oraz zachodniopomorskiego (1 osoba). Ponadto dwie studentki pochodziły z Ukrainy — jedna z obwodu chmielnickiego (rejon gródeczki) i jedna z Połtawy. W tabeli 1 zaprezentowano powiaty, z których pochodziły badane osoby, wraz ze wskazaniem ich liczby.

Do badań wykorzystano ankietę. Kwestionariusz składał się z 10 pytań, które pogrupowano w trzech kategoriach związanych z edukacją regionalną. Przedmiotem analizy były odpowiedzi studentek dotyczące celów, treści, form i metod realizacji założeń edukacji regionalnej. Ponadto uzyskano odpowiedzi na pytania związane z podejmowaniem przez przyszłych nauczycieli współpracy z instytucjami oraz osobami prywatnymi w celu realizacji założeń edukacji regionalnej w swojej pracy zawodowej, a także ze stosunkiem do uczestnictwa w warsztatach z zakresu edukacji regionalnej. W kwestionariuszu znalazły się także pytania dotyczące zarówno znajomości tematyki zajęć dla dzieci organizowanych przez placówki oświatowo-kulturalne, znajomości oferty zajęć związanych z edukacją regionalną, przygotowanej przez gospodarstwa agroturystyczne znajdujące się na terenie regionu/okolicy, jak i znajomości elementów wyposażenia izby/sali regionalnej lub kąca regionalnego.

Analiza wyników badań

Poniżej zaprezentowano analizę odpowiedzi na pytania z I kategorii, dotyczące celów, treści, form i metod realizacji założeń edukacji regionalnej — dziedzictwa kulturowego w regionie. Głównym celem, wskazanym przez studentki, było rozbudzenie zainteresowania regionem oraz szacunku do kultury, przyrody i historii regionu (109 odpowiedzi). Jedna osoba uzasadniła swoją odpowiedź w następujący sposób: „Dzieci powinny umieć opowiedzieć o swoim regionie, z cze-

Tabela 1. Powiaty, z których pochodziły respondentki

Województwo	Powiat	Liczba studentek (N)
Małopolskie	krakowski	25
	bocheński	10
	suski	7
	wadowicki	7
	wielicki	7
	myślenicki	6
	limanowski	5
	nowotarski	5
	tarnowski	5
	nowosądecki	4
	proszowicki	2
	brzeski	1
	chrzanowski	1
	dąbrowski	1
	gorlicki	1
	miechowski	1
	olkuski	1
	oświęcimski	1
Podkarpackie	brzozowski	1
	dębicki	1
	łańcucki	1
	przeworski	1
	sanocki	1
	tarnobrzeski	1
Śląskie	bielski	1
	cieszyński	1
	rybnicki	1
	Żory	1
	żywiecki	1
Lubelskie	lubelski	1
	zamojski	1
	zielonogórski	1
Dolnośląskie	świdnicki	1
Łódzkie	opoczyński	1
Zachodniopomorskie	gryficki	1

Źródło: opracowanie własne

go jest znany, czy jest w nim coś, co odróżnia go od reszty regionów Polski”. Ponadto respondentki wskazały na podtrzymywanie tradycji i zachowanie zwyczajów regionalnych (81 odpowiedzi). Wśród pozostałych celów znalazły się: rozbudzenie tożsamości lokalnej (39 odpowiedzi) oraz rozwijanie poczucia dumy z małej ojczyzny (17 odpowiedzi). Jedna osoba tak uzasadniła swoją odpowiedź: „Dziecko ceni sobie i jest dumne, skąd pochodzi, nie wstydzi się swojej miejscowości, docenia jej walory i zalety”. Pojawiły się również takie odpowiedzi, jak: dążenie do świadomego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym małej ojczyzny (15 odpowiedzi) oraz rozbudzenie zainteresowania twórczością i rzemiosłem ludowym (8 odpowiedzi). Ponadto respondentki wskazały, że celem realizacji założeń edukacji regionalnej jest: kształtowanie poczucia patriotyzmu (7 odpowiedzi), zaznajomienie z legendami i podaniami ludowymi (6 odpowiedzi), poznanie przedstawicieli ginących zawodów, mieszkających na terenie regionu (6 odpowiedzi), obdarzanie szacunkiem przodków — „świadków historii regionu” (5 odpowiedzi) oraz rozbudzanie tolerancji wobec innych kultur (5 odpowiedzi). Trzy respondentki zwróciły uwagę na możliwość zdobycia przez uczniów wiedzy o historii szkoły oraz jej patronie, trzy inne wskazały na rozbudzanie potrzeby samodzielnego poszukiwania informacji na temat swojego regionu. Ponadto trzy badane studentki uznały, że celem realizacji założeń edukacji regionalnej jest poznanie osób związanych z regionem. Jedna osoba wymieniła umiejętność wskazania instytucji związanych z propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu.

Respondentki zapytane o treści z zakresu edukacji regionalnej w regionie, które powinny zostać zrealizowane w edukacji wczesnoszkolnej, najczęściej wymieniały zagadnienia związane z poznaniem tradycji i zwyczajów regionu (86 odpowiedzi). Oto przykładowe odpowiedzi: „pielęgnowanie i dbanie o tradycje regionu” oraz „rozwijanie zainteresowania korzeniami rodzimej kultury, tradycjami”. Równie często studentki wskazywały na poznanie własnego regionu i jego dziedzictwa kulturowego (81 odpowiedzi). Oto przykładowe odpowiedzi: „Poznanie własnego regionu, jego dziedzictwa kulturowego pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem. Kształtowanie tożsamości regionalnej w kontekście wartości narodowych i europejskich. Przygotowanie do dojrzałego życia w strukturach regionalnych, narodowych, państwowych i europejskich. Rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych” oraz „Rozwijanie poczucia odpowiedzialności, poszanowania dla dziedzictwa kulturowego własnej miejscowości, regionu, Ojczyzny”. Badane studentki wskazywały także na obowiązek zapoznania uczniów klas I–III z najważniejszymi zabytkami regionu i ich historią (52 odpowiedzi). Oto przykładowe odpowiedzi: „zapoznanie z lokalnymi zabytkami i ich historią”; „znajomość charakterystycznych, najważniejszych obiektów znajdujących się w najbliższej miejscowości”. Wśród ważnych treści z zakresu edukacji regional-

nej realizowanych w klasach I–III znalazły się też: poznanie i pielęgnowanie gwary oraz zapoznanie uczniów z nazewnictwem charakterystycznym dla danego regionu (31 odpowiedzi), zapoznanie dzieci w młodszym wieku szkolnym z tradycyjnym rzemiosłem (28 odpowiedzi), wprowadzenie podstaw tańca i śpiewu ludowego oraz zapoznanie dzieci z muzyką ludową i instrumentami ludowymi (25 odpowiedzi). Nieliczne respondentki wskazały: poznanie tradycji kulinarnych regionu (18 odpowiedzi), elementów stroju regionalnego (17 odpowiedzi), poznanie podań, legend i przysłów charakterystycznych dla danego regionu (17 odpowiedzi), zapoznanie się z osobami związanymi z regionem (16 odpowiedzi). Ponadto studentki wymieniły takie treści z zakresu edukacji regionalnej, jak: zapoznanie uczniów ze sprzętami gospodarstwa domowego używanymi dawniej przez mieszkańców regionu oraz zapoznanie ich z „regionem jako miejscem życia i aktywności mieszkańców” (14 odpowiedzi); poznanie twórców ludowych i sztuki ludowej (12 odpowiedzi), architektury i budownictwa regionu dawniej i dziś (10 odpowiedzi), a także rozwijanie szacunku wobec innych wspólnot regionalnych, etnicznych i narodowych (10 odpowiedzi). Badane studentki zwróciły też uwagę na treści z zakresu edukacji regionalnej dotyczące rozwijania wartości rodzinnych związanych z wartościami kulturowymi wspólnoty lokalnej (6 odpowiedzi). Oto przykładowa odpowiedź: „sięganie po własne korzenie — wyszukiwanie i dzielenie się ciekawostkami na temat swoich przodków”. Cztery respondentki wymieniły treści związane z zapoznaniem dzieci w młodszym wieku szkolnym z fauną i florą regionu, również cztery osoby zwróciły uwagę na zapoznanie uczniów z biografią patrona szkoły.

Edukacja regionalna realizowana jest w różnych formach. Badane studentki najczęściej wskazywały wycieczki edukacyjne (56 odpowiedzi): „wycieczki do miejsc ściśle związanych z tradycją regionu, aby dzieci mogły zaobserwować i dostrzec piękno swojej miejscowości” oraz „wycieczki do miejsc kultury regionalnej, takich jak: skanseny i dworki”. Inną wymienianą często formą były spotkania z osobami związanymi z regionem (33 odpowiedzi), czyli z artystami i twórcami ludowymi, członkiniami koła gospodyń wiejskich, przedstawicielami ginących zawodów oraz instytucji regionalnych, a także świadkami historii (starszymi mieszkańcami regionu, dziadkami). Ponadto pojawiły się następujące odpowiedzi: organizowanie plenerów plastycznych (22 odpowiedzi), tworzenie izb oraz kącików regionalnych na terenie placówki (13 odpowiedzi), organizowanie warsztatów regionalnych (11 odpowiedzi), organizowanie spacerów po najbliższej okolicy (8 odpowiedzi), prowadzenie zespołu folklorystycznego (7 odpowiedzi) oraz organizowanie wystaw prac o tematyce regionalnej (6 odpowiedzi). Respondentki wskazały też na: organizowanie konkursów i przeglądów dorobku twórców ludowych (5 odpowiedzi), organizowanie uroczystości i imprez o charakterze regionalnym, tworzenie albumów oraz kroniki miejscowości (4 odpowiedzi), a także udział w projektach edukacyjnych (2 odpowiedzi).

Na pytanie dotyczące metod najbardziej pożądaných przy realizacji założeń edukacji regionalnej studentki udzieliły odpowiedzi na podstawie czterech klasyfikacji metod nauczania: klasyfikacji opartej na koncepcji wielostronnego nauczania-uczenia się Wincentego Okonia (metody praktyczne — 40 odpowiedzi, metody waloryzacyjne — 1 odpowiedź); klasyfikacji opracowanej przez Bolesława Niemierko (metody eksponujące — 30 odpowiedzi, metody podające — 23 odpowiedzi, metody problemowe — 7 odpowiedzi); klasyfikacji według Czesława Kupisiewicza (metody nauczania oparte na praktycznej działalności uczniów — 22 odpowiedzi, metody oparte na obserwacji — 8 odpowiedzi, metody oparte na słowie — 2 odpowiedzi) oraz klasyfikacji Krzysztofa Kruszewskiego (metody oglądowe — 18 odpowiedzi i metody słowne — 1 odpowiedź).

Poniżej zaprezentowano odpowiedzi na pytania z II kategorii dotyczące podejmowania współpracy z instytucjami oraz osobami prywatnymi w zakresie realizacji założeń edukacji regionalnej w swojej przyszłej pracy zawodowej, a także stosunku osób badanych do uczestnictwa w warsztatach z zakresu edukacji regionalnej. Wśród placówek, z którymi studentki najchętniej podjęłyby współpracę, znalazły się instytucje oświatowo-kulturalne (77 odpowiedzi), a tuż za nimi muzea regionalne (70 odpowiedzi). Oto przykładowe odpowiedzi: „Zagroda Felicji Curyłowej w Zalipiu — filia Muzeum Etnograficznego”, „Muzeum Regionalne Dom Grecki w Myślenicach”, „Muzeum Regionalne w Skawinie” oraz „Muzeum Ziemi Lubuskiej”. Ponadto wymieniono następujące instytucje: izba regionalna (29 odpowiedzi), np. „Izba Tradycji w Sułkowicach”, skansen (26 odpowiedzi), władze lokalne (26 odpowiedzi), biblioteka publiczna (22 odpowiedzi), a także lokalne stowarzyszenia (18 odpowiedzi), takie jak: „Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Wojnickiej”, „Stowarzyszenie Miłośników Zespołu Regionalnego Sądeczoki”, „Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich” oraz „Towarzystwo Miłośników Miasta Żory”. Wśród odpowiedzi pojawiły się też: koło gospodyń wiejskich (16 odpowiedzi), służby ratownicze (15 odpowiedzi), placówki oświatowe (7 odpowiedzi), galeria sztuki (6 odpowiedzi), parafia (6 odpowiedzi), zespoły folklorystyczne (5 odpowiedzi), kopalnia soli (3 odpowiedzi), regionalne organizacje turystyczne (2 odpowiedzi), nadleśnictwo (2 odpowiedzi), dworek (1 odpowiedź), teatr (1 odpowiedź).

Jeżeli chodzi o współpracę z osobami związanymi z regionem w ramach realizacji założeń edukacji regionalnej w swojej przyszłej pracy zawodowej, studentki najczęściej wskazywały pracowników muzeum i skansenów oraz właścicieli dworków (32 odpowiedzi), przedstawicieli lokalnej władzy (27 odpowiedzi), artystów i twórców ludowych (25 odpowiedzi), starszych mieszkańców regionu/okolicy (22 odpowiedzi), nauczycieli historii (17 odpowiedzi) oraz dyrektorów i pracowników instytucji oświatowo-kulturalnych (16 odpowiedzi). Ponadto respondentki podjęłyby współpracę z członkiniami koła gospodyń wiejskich (14 odpowiedzi), proboszczem lokalnej parafii (13 odpowiedzi), oso-

bami związanymi z regionem (12 odpowiedzi), przedstawicielami stowarzyszeń lokalnych (10 odpowiedzi) oraz pracownikami izby regionalnej (10 odpowiedzi). Nieliczne respondentki wykazały chęć podjęcia współpracy z dyrektorami innych placówek oświatowych w regionie (9 odpowiedzi) oraz członkami zespołów folklorystycznych, takich jak np.: „Spod Kicek z Mordarki”, „Ludowy Zespół Pieśni i Tańca Andrychów”, „Zespół Ludowy Zieleńczanie” (9 odpowiedzi), a także z etnografami (8 odpowiedzi), członkami służby publicznej (8 odpowiedzi), rodzicami dzieci (8 odpowiedzi), przedstawicielami ginących zawodów (7 odpowiedzi), przewodnikami (5 odpowiedzi), pracownikami biblioteki (5 odpowiedzi) oraz pracownikami gospodarstw agroturystycznych (2 odpowiedzi).

Na pytanie dotyczące stosunku osób badanych do uczestnictwa w warsztatach z zakresu edukacji regionalnej w regionie 103 respondentki odpowiedziały twierdząco. Oto przykładowa odpowiedź: „Uważam, że każde warsztaty z zakresu edukacji regionalnej byłyby bardzo ciekawe, tym bardziej że bardzo rzadko przydarza się okazja do uczestniczenia w takich zajęciach”. Ponadto jedna osoba przyznała, że miała możliwość uczestniczyć już w takich warsztatach: „Były to warsztaty garncarskie i malarskie. Zaczynały się od zwiedzania izby regionalnej, skansenu. Następnie odbyło się spotkanie z osobami wykonującymi ten zawód: garncarzem i malarzem, którzy opowiedzieli nam o swojej pracy oraz zaprezentowali, jak ją wykonują. Później każdy miał okazję wypróbować swoich sił na kole garncarskim oraz malowaliśmy obrazy na specjalnych sztalugach”. Cztery osoby spośród wszystkich ankietowanych nie są zainteresowane udziałem w warsztatach z zakresu edukacji regionalnej, a dwie osoby nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

Druga część pytania dotyczyła wskazania tematyki warsztatów z zakresu edukacji regionalnej. Badane studentki najczęściej wymieniały tematykę związaną z folklorem i gwarą regionu/okolicy oraz ze strojem ludowym (31 odpowiedzi). Według respondentek interesujące może być też poznanie tradycji i zwyczajów (30 odpowiedzi) oraz kultury i historii regionu (25 odpowiedzi). Oto przykładowa odpowiedź: „Ogólna charakterystyka geograficzna i kulturowa Krakowa, podstawowe nazewnictwo i główne symbole regionalne. Elementy historii regionu i ich związki z historią i tradycją własnej rodziny”. Pojawiły się także takie odpowiedzi, jak: twórcy i twórczość ludowa (21 odpowiedzi), dziedzictwo kulinarne regionu (20 odpowiedzi), metodyka edukacji regionalnej (8 odpowiedzi). Studentki uzasadniły swoją odpowiedź następująco: „[chodzi o zakres] praktycznego wykorzystania wiedzy o regionie i przekazania jej w ciekawy sposób młodemu pokoleniu”. Nieliczne respondentki zainteresowane są warsztatami dotyczącymi warunków życia dawnej ludności w regionie (4 odpowiedzi), wyraziły chęć organizowania wydarzeń, uroczystości, realizowania projektów edukacyjnych związanych z dziedzictwem kulturowym regionu

(3 odpowiedzi). Ponadto dwie studentki są zainteresowane warsztatami z zakresu dziedzictwa kulturowego poszczególnych regionów Polski (2 odpowiedzi). Cztery respondentki zgłosiły chęć uczestnictwa w warsztatach o dowolnej tematyce związanej z edukacją regionalną.

Następnie zadaniem respondentek było wskazanie preferowanej formy uczestnictwa w podejmowanych działaniach z zakresu edukacji regionalnej. Najczęściej wymieniano warsztaty rękodzieła ludowego i artystycznego w dziedzinach: ceramika, wikliniarstwo, garncarstwo, rzeźba, haft i bibułkarstwo (27 odpowiedzi). Respondentki wskazały również warsztaty muzyczne i taneczne, w czasie których mogłyby nauczyć się pieśni i podstawowych kroków tańca ludowego (21 odpowiedzi), a także warsztaty kulinarne z zakresu przygotowywania potraw regionalnych (20 odpowiedzi). Uzyskano również takie odpowiedzi, jak: zajęcia, połączone z wykładem i pokazem (19 odpowiedzi), wycieczki (12 odpowiedzi), lekcje muzealne (7 odpowiedzi), spotkania z osobami związanymi z regionem (4 odpowiedzi), a także prezentacja multimedialna (2 odpowiedzi). Jedna osoba wskazała na ekonomiczną grę planszową.

Poniżej zaprezentowano odpowiedzi na pytania z III kategorii dotyczące znajomości tematyki zajęć dla dzieci organizowanych przez placówki oświatowo-kulturalne, znajomości oferty zajęć związanych z edukacją regionalną, przygotowanej przez gospodarstwa agroturystyczne znajdujące się na terenie regionu, a także znajomości elementów wyposażenia izby/sali regionalnej lub kąjaka regionalnego, znajdujących się na terenie regionu. Na pytanie o znajomość tematyki zajęć dla dzieci, organizowanych przez instytucje oświatowo-kulturalne, 57 osób udzieliło odpowiedzi twierdzącej, 52 osoby nie miało takiej wiedzy. Oto przykładowe odpowiedzi: „Warsztaty rękodzieła ukraińskiego i historycznych terenów Bukowiny (skansen w Ochli)”, „Zajęcia plastyczne, lepienie garnków z gliny, kaligrafia na starych przyborach szkolnych, dawne gry i zabawy, wypieki tradycyjnego chleba (skansen w Kolbuszowej)”, „Podróże drelicharza”; „Od ziarenka do bochenka. Abecadło z chlebem”; „Moje miasto — zagadki z zamkowej szufladki (Izba Regionalna w Andrychowie)”, „Z babcinej skrzyni — strój dawnej wsi sądeckiej — prezentacja tradycyjnego stroju i ubioru codziennego oraz rękodzieła w warsztatach i zagrodach (Sądecki Park Etnograficzny)” oraz „Zajęcia tematyczne dla dzieci dotyczące górnictwa i wydobywania soli (Kopalnia Soli oraz Zamek Żupny w Wieliczce)”.

Znajomość oferty gospodarstw agroturystycznych, które realizują treści z zakresu edukacji regionalnej, deklaruje 20 respondentek. 77 studentek nie ma wiedzy na ten temat, a 12 osób zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”. Oto przykładowe odpowiedzi: „Gościna u Babci — gospodarstwo agroturystyczne w Zaliptiu, tradycyjnie zdobiony kwiatami dom — malowanie ludowych motywów”, „Zaczarowane Wzgórze — Czasaław: wyrób białego sera wiejskiego z zsiadłego mleka oraz masła w maślnicy”, „Gospodarstwo agroturystyczne w Łętowni —

możliwość uczestniczenia w wypiekaniu domowego chleba, a także w pracach ręcznych (np. wytwarzanie serwetek)”.

Na pytanie, czy w danym regionie znajduje się izba regionalna, sala regionalna lub kącik regionalny 62 respondentki udzieliły odpowiedzi twierdzącej, 44 osoby — odpowiedzi przeczącej, a 3 osoby uznały, iż nie mają wiedzy na ten temat. Respondentki, które odpowiedziały twierdząco, zostały poproszone o wymienienie elementów wyposażenia izby regionalnej, sali regionalnej lub kącika regionalnego. Oto przykładowe odpowiedzi: „Izba Regionalna w Pałacu Bobrowskich w Andrychowie — znajdują się tam ekspozyty związane z historią miejscowości, ale także z historią rzemiosła na tym terenie — narzędzia i wyroby rzemiosł z andrychowskich cechów”; „Izba Regionalna w starej plebanii w Krzywaczce — przedmioty gospodarstwa domowego”, „Izba Tradycji w Sułkowicach — banknoty, czasopisma, dokumenty, odznaczenia, dyplomy, fotografie, narzędzia gospodarcze, meble, stroje” oraz „Izba Regionalna w Bibicach z 1964 r. — meble i sprzęty kuchenne do wypieku chleba, żelazka, plastyka obrzędowa — szopki z lalkami i sceny rodzajowe przedstawiające wiejskie izby, ozdoby bibułkowe, obrazy, stroje pucheroków, kolędników, krakowskie czepce i wieńce weselne, prace miejscowych artystów”. Wyposażenie sali regionalnej opisywane było następująco: „Na terenie gminy znajduje się sala regionalna, w której znajdują się zdjęcia historyczne, elementy strojów oraz wytwory dziedzictwa kulturowego”. Jeżeli chodzi o wyposażenie kącików regionalnych, to studentki wymieniały następujące elementy: „W publicznym przedszkolu znajduje się kącik regionalny na korytarzu przedszkolnym, który mogą oglądać zarówno dzieci, jak i ich opiekunowie. Znajdują się w nim lalki w strojach krakowskich, wyrzeźbione miniaturowe stare meble, urządzenia, których w dzisiejszych czasach się już nie używa”; „W szkole znajduje się kącik regionalny, który zawiera przeróżne przedmioty, którymi dawniej posługiwali się ludzie z naszego regionu: cepy, sierp, gliniane naczynia. Wszystkie przedmioty zgromadzone dzięki uprzejmości mieszkańców”; „Prawie w każdym przedszkolu jest kącik regionalny, w którym znajdują się narzędzia gospodarcze, naczynia, ubrania narodowe, wyposażenia mieszkania. W szkole polskiej jest muzeum szkolne, gdzie przedstawiono historię Polaków w Gródku, historię powstania szkoły. Również są przedmioty: narzędzia gospodarcze, naczynia, książki, modlitewniki, zdjęcia i dokumenty”.

Wnioski

Na podstawie analizy wyników badań można stwierdzić, że:

— respondentki mają znaczną wiedzę na temat celów, treści, form i metod realizacji założeń edukacji regionalnej;

— potrafią wymienić instytucje oraz osoby związane z regionem, z którymi podjęłyby współpracę w ramach realizacji założeń edukacji regionalnej w przyszłej pracy zawodowej. Najczęściej wymienianymi placówkami były instytucje oświatowo-kulturalne, a wśród osób związanych z regionem znaleźli się pracownicy muzeów i skansenów oraz właściciele dworków;

— większość respondentek wyraziła chęć uczestnictwa w warsztatach z zakresu edukacji regionalnej. Najczęściej wymieniano naukę śpiewu i tańca ludowego, gwary oraz przyrządzania tradycyjnych potraw regionalnych;

— większość ma wiedzę na temat zajęć dla dzieci z zakresu edukacji regionalnej organizowanych przez instytucje oświatowo-kulturalne;

— nieliczne studentki znają ofertę gospodarstw agroturystycznych, które realizują treści z zakresu edukacji regionalnej.

Na zakończenie warto przytoczyć pogląd J. Nikitorowicza, iż edukacja regionalna daje początek dialogowi edukacyjnemu, „wzmacniając siły jednostki poprzez poznanie i zrozumienie siebie oraz swojej najbliższej kultury, w efekcie pozwala dostrzegać odmienności oraz poszukiwać sposobów wzajemnego zrozumienia, porozumienia i współpracy” (2009, s. 219). Zatem — jak pisze J. Purchla — „dziedzictwo kulturowe to [...] nie jedynie materialne dobra kultury, ale nasza pamięć i tożsamość” (2010, s. 72).

Bibliografia

- Boczukowa, B. (2011). *Edukacja regionalna na południowym Podlasiu — uwarunkowania i perspektywy*. Siedlce: Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego.
- Nikitorowicz, J. (2009). *Edukacja regionalna i międzykulturowa*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Purchla, J. (2010). *W stronę systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce*. „Zarządzanie Publiczne”, nr 2 (12), s. 69–82.
- Torowska, J. (2011). *Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego — zarys koncepcji i aspekty międzykulturowe*. W: A. Cudowska (red.), *Kierunki rozwoju edukacji w zmieniającej się przestrzeni społecznej*. Białystok: Trans Humana, s. 78–86.